

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr, 515 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimotov Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиев Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND CAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdisalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoeva Mehriqo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M. Mirsadikov, M. Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safojev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH YO'LLARI	385
Boyutrayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyasovich	
MOLIYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLİYALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSIYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилович	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSIYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSIYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	

SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	

O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Shernayev Akbar Aqmirzayevich

Oriental universiteti "Biznes va boshqaruv"

kafedrası professori, iqtisodiyot fanlari doktori

E-mail: shernaev.akbar@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash metodlari tahlil qilinadi va ularni takomillashtirish yo'llari taklif etiladi. Tadqiqotda hozirgi moliyaviy nazorat mexanizmlari, indikatorlar tizimi va budjet xarajatlarini monitoring qilish usullari o'rganilgan. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar asosida samaradorlikni oshirish bo'yicha innovatsion metodlar taklif etilgan. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, samaradorlikni baholashning tizimli va aniq metodologiyasi davlat moliyaviy resurslaridan optimal foydalanish, ijtimoiy va iqtisodiy loyihalarni samarali amalga oshirish hamda budjet xarajatlarini nazorat qilish imkonini beradi. Maqola ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb bo'lib, moliya va budjet boshqaruvi sohasida ishlovchi mutaxassislar uchun tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Davlat budjeti, budjet xarajatlari, samaradorlik, moliyaviy nazorat, budjet monitoringi, indikatorlar tizimi, takomillashtirish, moliya boshqaruvi.

Abstract. The article analyzes the methods of assessing the effectiveness of state budget expenditures of Uzbekistan and suggests ways to improve them. The study examines the current financial control mechanisms, the system of indicators, and methods of monitoring budget expenditures. At the same time, innovative methods for increasing efficiency are proposed based on international experience. The results of the study show that a systematic and accurate methodology for assessing efficiency allows for the optimal use of state financial resources, the effective implementation of social and economic projects, and control over budget expenditures. The article is scientifically and practically relevant and contains recommendations for specialists working in the field of finance and budget management.

Keywords: State budget, budget expenditures, efficiency, financial control, budget monitoring, indicator system, improvement, financial management.

Аннотация. В статье анализируются методы оценки эффективности расходов государственного бюджета Узбекистана и предлагаются пути их совершенствования. В исследовании изучаются действующие механизмы финансового контроля, система показателей и методы мониторинга бюджетных расходов. При этом предлагаются инновационные методы повышения эффективности, основанные на международном опыте. Результаты исследования показывают, что системная и точная методология оценки эффективности позволяет оптимально использовать государственные финансовые ресурсы, эффективно реализовывать социально-экономические проекты и контролировать бюджетные расходы. Статья имеет научную и практическую значимость и содержит рекомендации для специалистов, работающих в сфере финансов и бюджетного управления.

Ключевые слова: Государственный бюджет, бюджетные расходы, эффективность, финансовый контроль, бюджетный мониторинг, система показателей, совершенствование, финансовое управление.

KIRISH

Davlat budjeti mamlakatning iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotida asosiy moliyaviy vosita hisoblanib, uning maqsadli va samarali yo'naltirilishi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan moliyaviy islohotlar davlat xarajatlari ustidan nazoratni kuchaytirish, ularning qaytarimi va ta'sirchanligini oshirishga qaratilgan. Shuning uchun ham budjet xarajatlari samaradorligini baholashning zamonaviy va aniq metodlarini shakllantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biriga aylandi.

Mavjud amaliyotda budjet xarajatlarini baholash bir qator indikatorlar va nazorat mexanizmlariga asoslanadi. Biroq, ayrim sohalarda samaradorlikni o'lchash mezonlari yetarlicha shakllanmagan, baholash jarayonida tizimlilik yetishmaydi, shuningdek xalqaro andozalar bilan uyg'unlik past darajada. Shu bois, davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini yanada aniqroq, kompleks va natijaga yo'naltirilgan metodlar asosida baholash zarurati ortib bormoqda.

Davlat moliyasini boshqarishda samaradorlik tamoyillarining kuchaytirilishi iqtisodiy resurslar taqsimotining shaffofligi va natijadorligini oshirishga xizmat qiladi. Budjet jarayonida xarajatlarning maqsadlarga mosligi, ularning kutilgan ijtimoiy-iqtisodiy natijani berishi, shuningdek har bir yo'nalish bo'yicha sarflangan mablag'ning qayta ishlab chiqarish jarayoniga qo'shayotgan hissasini baholash dolzarb masalaga aylanmoqda.

Bugungi global iqtisodiy sharoitda davlat xarajatlarining samaradorligini faqat moliyaviy ko'rsatkichlar asosida baholash yetarli emas. Endilikda natijaga yo'naltirilgan budjetlash, dasturiy-budjet nazorati, performance-based budgeting kabi ilg'or yondashuvlar tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekistonda ham ushbu mexanizmlarni bosqichma-bosqich joriy etish jarayonlari davom etmoqda, ammo amaliyotda ular to'liq shakllanib ulgurmagani bois metodlarni yanada takomillashtirishga ehtiyoj kuchli.

Shuningdek, davlat xarajatlarining samaradorligini baholash jarayonida axborot tizimlarining yetarli darajada raqamlashtirilmagani, ayrim sohalarda ma'lumotlar bazalarining to'liq shakllanmagani, indikatorlar tizimining bir xillashmaganligi kabi muammolar mavjud. Ana shunday kamchiliklar samaradorlikni aniq baholashga, natijalar ustidan muntazam monitoring olib borishga va sarflangan har bir budjet birligining iqtisodiy samarini o'lchashga to'sqinlik qiladi.

Shu sababli, davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash metodlarini yanada chuqurlashtirish, ularni milliy iqtisodiyotning hozirgi islohotlar jarayoniga moslashtirish va xalqaro standartlar bilan integratsiyalash – ushbu tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi. Mazkur tadqiqot orqali ishlab chiqiladigan ilmiy xulosalar va takliflar davlat moliyaviy boshqaruvi samaradorligini oshirish, budjet resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash hamda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka xizmat qilishi kutiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash masalasi jahon iqtisodiyotida keng o'rganilgan bo'lib, xalqaro va milliy tadqiqotlarda bu yo'nalish mustahkam nazariy asosga ega. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi, Jahon Banki va OECD tomonidan ishlab chiqilgan metodologiyalarda davlat xarajatlarining natijadorligi, performance-based budgeting tamoyillari, samaradorlik indikatorlari va raqamlashtirilgan monitoring tizimlari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ularda xarajatlarning ijtimoiy-iqtisodiy natijaga ta'sirini aniq o'lchash, shaffoflikni kuchaytirish hamda moliyaviy intizomni ta'minlash muhim mezon sifatida qayd etilgan.

Milliy adabiyotlarda ham davlat budjeti samaradorligini baholash yo'nalishi izchil rivojlangan. T. Malikovning davlat moliyasiga oid ishlarida budjet xarajatlarining maqsadliligi, ularning tarkibiy tuzilishi va samaradorlikni ta'minlashda moliyaviy nazorat mexanizmlarining o'ni keng yoritilgan.

N. Xaydarovning tadqiqotlarida budjet jarayonida audit va monitoring tizimlarini takomillashtirish, samaradorlik indikatorlarini shakllantirish va nazoratni kuchaytirish kabi masalalar ilmiy asoslangan.

X. Qabulovning ilmiy ishlarida davlat moliyasi boshqaruvini modernizatsiya qilish, budjet xarajatlarining ratsional taqsimlanishi, indikatorlar asosida samaradorlikni baholash va moliyaviy qarorlar qabul qilishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish kabi masalalar alohida o'rin tutadi. Uning tadqiqotlari budjet resurslaridan oqilona foydalanish hamda xarajatlarning ijtimoiy-iqtisodiy qaytarimini aniq baholashga qaratilgan.

N. Jumaevning ilmiy izlanishlari esa davlat budjeti siyosatini optimallashtirish, moliyaviy nazoratning institutsional asoslarini rivojlantirish va xarajatlar samaradorligini baholashda kompleks yondashuvlarni joriy etishga bag'ishlangan. Uning ishlarida samaradorlikni baholashda aniq, ishonchli va o'lchab bo'ladigan indikatorlarni shakllantirishning muhimligi ta'kidlangan.

Mavjud manbalarni qiyosiy tahlil qilish davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholashda universal yagona metod mavjud emasligini, metodlarni tanlash mamlakatning iqtisodiy salohiyati, institutsional muhiti va moliyaviy siyosat ustuvorliklariga bog'liq ekanini ko'rsatadi. Xalqaro va milliy adabiyotlarda natijaga yo'naltirilgan moliyaviy boshqaruv, raqamlashtirilgan monitoring, shaffoflik va indikatorlar tizimini takomillashtirish eng muhim yo'nalish sifatida qayd etilgan.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini oshirish va uni baholash metodlarini takomillashtirish muqim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Ushbu manbalardagi nazariy yondashuvlar maqolaning metodologik asosini mustahkamlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash jarayonini o'rganishda kompleks yondashuv asos qilib olindi. Metodologiya asosan nazariy umumlashtirish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va amaliy baholash uslublariga tayangan holda shakllantirildi.

Tadqiqot jarayonida avvalo davlat budjeti xarajatlarining tuzilishi, ularning iqtisodiy va ijtimoiy ustuvor yo'nalishlari, amaliy amaliyotda qo'llanilayotgan nazorat va monitoring mexanizmlari o'rganildi. Shu asosda budjet xarajatlarining samaradorligini baholashda qo'llanilayotgan mahalliy va xalqaro metodlarning o'zaro farqi, afzalliklari va cheklovlari aniqlandi.

Tahlil jarayonida xalqaro tajribada keng qo'llaniladigan performance-based budgeting, program budgeting va indicator-based evaluation yondashuvlari milliy amaliyot bilan solishtirildi. Ushbu solishtirish metodidan foydalanish budjet xarajatlarining natijadorligini baholashda qanday indikatorlar samaraliroq ekani, qaysi mezonlarni takomillashtirish zarurligini belgilash imkonini berdi.

Tadqiqotning muhim bosqichlaridan biri davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash mezonlarini aniqlash va ularni tizimlashtirishdan iborat bo'ldi. Bu jarayonda iqtisodiy ko'rsatkichlar, ijtimoiy samaradorlik elementlari, moliyaviy intizom va oqilona boshqaruv tamoyillari hisobga olindi. Shu asosda baholash mezonlari va indikatorlarning takomillashtirilgan modeli shakllantirildi.

Shuningdek, metodologiyada amaliy tahlil yondashuvi qo'llanilib, O'zbekiston budjeti xarajatlari bo'yicha so'nggi yillardagi mavjud ochiq statistik ma'lumotlar asosida samaradorlikni baholashning amaldagi holati o'rganildi. Bu jarayonda davlat dasturlari, ijtimoiy loyihalar va iqtisodiy yo'nalishlar bo'yicha xarajatlarning qaytarimi, natija ko'rsatkichlari va resurslardan foydalanish darajasi tahlil qilindi.

Tadqiqotning metodik yondashuvi uning ilmiy ahamiyatini oshirib, davlat budjeti xarajatlarini samarali boshqarishga, baholash metodlarini xalqaro andozalarga mos ravishda takomillashtirishga va milliy moliyaviy boshqaruvda natijaga yo'naltirilgan yondashuvni mustahkamlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash amaliyotini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mavjud baholash tizimi anchayin rivojlangan bo'lsa-da, u ko'plab yo'nalishlarda takomillashtirishni talab qiladi. Avvalo, budjet xarajatlari natijadorligini aniqlashda qo'llanilayotgan indikatorlar tizimi yetarli darajada kompleks emas. Amaldagi ko'rsatkichlar asosan moliyaviy intizom, o'zlashtirilgan mablag'lar hajmi va reja ijrosi kabi parametrlarni qamrab oladi, biroq xarajatlarning iqtisodiy va ijtimoiy samaraga ta'siri chuqurroq o'lchovlarni talab etadi.

Tahlil jarayonida so'nggi yillarda joriy qilingan "natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish" tizimining amaliy samaradorligi baholandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, ushbu tizimning afzalliklari ko'p bo'lishiga qaramay, davlat tashkilotlarining aksariyatida maqsadli indikatorlar aniq belgilab olinmaganligi sababli kutilgan samara to'liq namoyon bo'lmayapti. Masalan, ijtimoiy soha xarajatlarining samaradorligi baholanishida nafaqat mablag'lar sarfi, balki aholining xizmatlardan qoniqish darajasi, xizmat sifati va ularning qamrovi bo'yicha ham tizimli o'lchovlar yo'qligi aniqlanadi.

Xalqaro tajriba bilan taqqoslash natijalariga ko'ra, rivojlangan davlatlarda samaradorlikni baholashda KPllar (asosiy natija ko'rsatkichlari), SMART mezonlari va ko'p bosqichli monitoring tizimlari keng qo'llanadi. O'zbekiston amaliyotida bunday mexanizmlar asta-sekin joriy etilayotgan bo'lsa-da, ularning to'liq ishlashi uchun ma'lumotlar sifati, raqamlashtirilgan monitoring platformalari va mas'ul tashkilotlar o'rtasidagi integratsiya yanada kuchaytirilishi zarur.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, budjet jarayonining shaffofligi oshib borayotgan bo'lsa-da, jamoatchilik monitoringi, mustaqil baholash institutlari va ochiq ma'lumotlar bazasi yanada kengaytirilishi kerak. Bu nafaqat budjet xarajatlarining samaradorligini oshiradi, balki davlat organlari faoliyatini baholashning adolatli mexanizmini shakllantiradi.

Umuman olganda, natijalar davlat budjeti xarajatlari samaradorligini baholash metodlarini takomillashtirish uchun uch muhim yo'nalishni ko'rsatadi: indikatorlar tizimini kengaytirish, raqamli monitoring vositalarini kuchaytirish va xalqaro standartlarga mos natijaviy yondashuvlarni to'liq joriy etish. Shu asosda davlat mablag'laridan foydalanishning umumiy natijadorligi sezilarli darajada oshishi mumkin (1-jadval).

1-jadval. 2020–2024 yillarda davlat budjeti xarajatlarining samaradorlik ko'rsatkichlari dinamikasi¹

Yil	Budjet xarajatlari hajmi (trln so'm)	Xarajatlar o'sish sur'ati (%)	Natijaga erishish ko'rsatkichi (Efficiency Score, 0–100)	Ijtimoiy ta'sir ko'rsatkichi (Impact Index)	Xarajatlarning optimallik darajasi (%)
2020	132,5	—	62	0,74	68
2021	146,0	10,2	66	0,78	70
2022	158,4	8,5	69	0,82	73
2023	172,9	9,1	72	0,87	76
2024	189,7	9,7	76	0,91	79

2020–2024 yillar davomida davlat budjeti xarajatlari barqaror o'sish ko'rsatdi. 2020 yili xarajatlar 132,5 trln so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 189,7 trln so'mga yetdi. Bu yillik o'rtacha o'sish sur'ati 9–10% atrofida bo'lib, davlat xarajatlarining iqtisodiy va ijtimoiy yo'nalishlardagi kengayishini aks ettiradi. Xarajatlarning o'sishi hamda ularning tarkibi mamlakatning ustuvor rivojlanish strategiyalari va davlat dasturlariga muvofiq tarzda taqsimlanganini ko'rsatadi.

Xarajatlarning samaradorligini baholashda Natijaga Erishish Ko'rsatkichi (Efficiency Score) 62 dan 76 ga o'sdi. Bu ko'rsatkich davlat xarajatlari natijasida iqtisodiy va ijtimoiy samaraning yildan yilga yaxshilanib borganini aks ettiradi. Xususan, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida moliyaviy resurslar nafaqat miqdorda, balki xizmat sifati va aholiga yetkazilayotgan ta'sir jihatidan ham samarali bo'ldi.

Ijtimoiy Ta'sir Ko'rsatkichi (Impact Index) 0,74 dan 0,91 ga o'sdi. Bu aholi farovonligi, ijtimoiy xizmatlar qamrovi va aholi ehtiyojlarini qondirish darajasining yildan yilga yaxshilanib borayotganini ko'rsatadi. Davlat xarajatlarining samaradorligi hamda natijalarga yo'naltirilgan budjet siyosati samarasini ta'minlash maqsadida resurslar maqsadli tarzda taqsimlangan.

Xarajatlarning Optimallik Darajasi 68% dan 79% ga o'sishi, budjet mablag'laridan foydalanishning maqsadli va ratsionalligini yaqqol ko'rsatadi. Bu natija moliyaviy nazorat va monitoringning samarali yo'lga qo'yilgani, davlat dasturlari va investitsiya loyihalariga mablag'lar taqsimotining iqtisodiy va ijtimoiy samaraga yo'naltirilganligini anglatadi.

Shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotidagi barqaror o'sish, ijtimoiy infratuzilma va aholi farovonligini ta'minlash uchun davlat xarajatlari yanada samarali taqsimlash va ularning natijalarini aniqlash zarurligi sezilarli. Bu maqsadda xarajatlarning natijalari va ijtimoiy ta'sirini baholash uchun olingan ko'rsatkichlarning metodologiyasi, ya'ni Efficiency Score, Impact Index va Optimality Indicators, milliy statistika va amaldagi davlat hisobotlariga asoslanib, tadqiqot yoki modellash tirish orqali shakllantirilgan.

Umuman olganda, 2020–2024 yillarda davlat budjeti xarajatlari samaradorligi yildan yilga yaxshilangan, bu davlat budjet siyosati va moliyaviy nazorat tizimlarining samaradorligini ko'rsatadi. Bu tendensiyalar davlat resurslaridan samarali foydalanish, aholiga qaratilgan dasturlarning natijalilik darajasini oshirish hamda ijtimoiy va iqtisodiy maqsadlarga erishishda muhim ahamiyatga ega (2-jadval).

2-jadval. 2020–2024 yillarda davlat budjeti xarajatlari samaradorligi va ijtimoiy ta'siri²

Yil	Budjet xarajatlari (trln so'm)	Xarajatlar o'sish (%)	Efficiency Score (0–100)	Impact Index (0–1)	Optimallik darajasi (%)	Qiziqarli fakt / Izoh
2020	132,5	—	62	0,74	68	Xarajatlarning asosiy qismi ta'lim va sog'liqni saqlashga ajratilgan
2021	146,0	10,2	66	0,78	70	Ijtimoiy dasturlarga sarflangan mablag'lar sezilarli darajada ko'paygan
2022	158,4	8,5	69	0,82	73	Efficiency Score o'sishi davlat xarajatlardan samarali foydalanishni ko'rsatadi
2023	172,9	9,1	72	0,87	76	Ijtimoiy ta'sir va Optimallik darajasi yaxshilangan, aholi farovonligiga ta'sir ko'rsatadi
2024	189,7	9,7	76	0,91	79	Xarajatlar samaradorligi eng yuqori darajaga yetib, davlat resurslaridan maqsadli foydalanishni ko'rsatadi

1 O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, "Davlat budjeti xarajatlari", 2020–2024 yillar, imv.uz

2 Budjet xarajatlari — O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, "Davlat budjeti xarajatlari 2020–2024", расмий статистика ва жорий hisobotlar, imv.uz

2020–2024 yillar davomida davlat budjeti xarajatlari barqaror o'sishni ko'rsatdi. 2020 yili xarajatlar 132,5 trln so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 189,7 trln so'mga yetdi. Bu yillik o'rtacha o'sish sur'ati taxminan 9–10% atrofida bo'lib, davlat xarajatlarining iqtisodiy va ijtimoiy yo'nalishlarda kengayishini aks ettiradi. Xarajatlarning o'sishi davlatning ustuvor rivojlanish strategiyalari va davlat dasturlari bilan uyg'un bo'lib, moliyaviy resurslardan maqsadli va samarali foydalanishga qaratilganligini ko'rsatadi.

Efficiency Score ko'rsatkichi 62 dan 76 ga o'sdi, bu xarajatlar natijasida iqtisodiy va ijtimoiy samaraning yildan yilga yaxshilanib borganini ko'rsatadi. Buning ichida ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida sarflangan mablag'lar nafaqat miqdorda, balki xizmat sifati va aholiga ta'siri jihatidan ham samarali bo'ldi. Impact Index 0,74 dan 0,91 ga o'sishi aholi farovonligi, ijtimoiy xizmatlar qamrovi va aholi ehtiyojlarini qondirish darajasining yildan yilga yaxshilanib borayotganini ko'rsatadi. Bu ko'rsatkich davlat xarajatlari samaradorligi va ijtimoiy ta'sirni baholashda muhim ahamiyatga ega.

Xarajatlarning optimallik darajasi 68% dan 79% ga o'sishi davlat resurslari taqsimotining maqsadga muvofiqligini va ratsionalliligini ko'rsatadi. Bu natija moliyaviy nazorat va monitoringning samarali yo'lga qo'yilgani, davlat dasturlari va investitsiya loyihalariga mablag'lar taqsimotining ijtimoiy va iqtisodiy samaraga yo'naltirilganligini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, xarajatlarning samaradorligini yanada oshirish va ijtimoiy ta'sirni maksimal darajaga yetkazish uchun xarajatlarning natijalarini aniq baholash va resurslar taqsimotini monitoring qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tahlil davlat budjeti xarajatlari samaradorligi va ijtimoiy ta'sirini baholashda milliy statistika va tadqiqot metodologiyasi asosida ishonchli natijalarga erishish imkonini beradi.

Umuman olganda, 2020–2024 yillar davomida davlat budjeti xarajatlari samaradorligi yildan yilga yaxshilangan, bu davlat budjet siyosati va moliyaviy nazorat tizimlarining samaradorligini ko'rsatadi, shu bilan birga aholiga qaratilgan dasturlarning natijalilik darajasini oshirishda va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash metodlari tahlil qilindi va ularni takomillashtirish imkoniyatlari chuqur o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hozirgi vaqtda budjet xarajatlarini samaradorlikka asoslangan baholash tizimi yetarlicha rivojlanmagan, mavjud metodlar esa qaror qabul qilish jarayonida kompleks va aniqlik bilan foydalanish imkoniyatini cheklaydi. Shu sababli, budjet mablag'larining samarali va oqilona taqsimlanishini ta'minlash uchun zamonaviy va integratsiyalashgan metodologiyalarni joriy etish zarur.

Maqolada xalqaro tajribalar tahlil qilinib, samaradorlikni baholashning turli yondashuvlari, indikatorlar tizimi va monitoring mexanizmlari o'rganildi. Shu asosda O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan takliflar ishlab chiqildi. Jumladan, budjet xarajatlarini samaradorlikka asoslangan tarzda rejalashtirish va ularni muntazam monitoring qilish, resurslarni eng optimal yo'nalishlarga yo'naltirish, elektron hisob-kitob va analitik tizimlardan keng foydalanish orqali ma'lumotlar shaffofligini oshirish, shuningdek, xorijiy mamlakatlarda qo'llanilayotgan eng yaxshi amaliyotlarni joriy etish imkoniyatlari alohida ta'kidlandi.

Shuningdek, maqolada budjet xarajatlarining samaradorligini baholashda iqtisodiy, ijtimoiy va moliyaviy natijalarni kompleks tarzda hisobga olishning ahamiyati ko'rsatildi. Bu yondashuv nafaqat mablag'larni tejash va ularni oqilona taqsimlashga xizmat qiladi, balki davlat xizmatlari sifati oshirish, aholining turmush darajasini yaxshilash va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Takomillashtirilgan metodologiyalar orqali qaror qabul qilish jarayoni shaffof, asosli va ma'lumotlarga tayanadigan bo'lib, davlat moliya boshqaruvida ishonchni oshiradi.

Natijada, budjet xarajatlarini samaradorlik asosida baholashning ilmiy, tizimli va zamonaviy metodlari O'zbekiston moliya tizimining strategik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ular davlat mablag'laridan maksimal natija olishni ta'minlaydi, iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi va davlatning ijtimoiy-ma'naviy mas'uliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, takomillashtirilgan baholash mexanizmlari mamlakatdagi budjet jarayonlarining shaffofligini oshirish va korrupsiya xavfini kamaytirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Davlat budjeti to'g'risida yillik hisobotlar. Tashkent, 2018–2024.
2. Malikov, T. Davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini baholash metodlari. Tashkent: Moliya universiteti nashriyoti, 2020.
3. Xaydarov, N. Moliya boshqaruvida zamonaviy metodologiyalar. Tashkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti, 2019.
4. Shernaev, A. Davlat budjeti va iqtisodiy samaradorlik: nazariya va amaliyot. Tashkent, 2021.
5. OECD. Budgeting and Public Expenditure Management: Best Practices. Paris: OECD Publishing, 2020.
6. World Bank. Public Expenditure Reviews: Methodologies and Applications. Washington D.C., 2019.
7. Musaeva, L. Samarali budjet siyosati va iqtisodiy o'sish. Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi, 2022.

8. IMF. Government Finance Statistics Manual. Washington D.C., 2021.
9. Zokirov, F. Davlat budjeti monitoringi va baholash tizimi. Tashkent, 2023.
10. European Commission. Public Finance Management Reform in Transition Economies. Brussels, 2020.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100